

♦
جورجو آگامبن

وضعیت استثنایی

باپینگ گاتار نویسندہ بر ترجمہی فارسی

ترجمہی پریا امانی

نشرنی

روایت‌ها و شواهد

- سرشناسه: آگامبن، جورج - م. Agamben, Giorgio
- عنوان و پدیدآور: وضعیت استثنای (با پیش‌گفتار نویسنده بر ترجمه‌ی فارسی) / جورجو آگامبن؛ ترجمه‌ی پویا ایمان
- مشخصات نشر: تهران، نشرنی، ۱۳۹۵.
- مشخصات ظاهری: ۱۷۳ ص.
- شابک: 978-964-185-445-6
- وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
- یادداشت: عنوان اصلی: **Stato di eccezione**
- یادداشت: اصل کتاب حاضر به ایتالیایی است و کتاب حاضر متن انگلیسی با عنوان «State of Exception, 2005» به فارسی برگردانده شده است.
- یادداشت: منابع: ص ۱۶۹.
- موضوع: جنگ و اختیارات اضطراری؛ ممنوعین ورود و خروج؛ جنگ و اختیارات اضطراری - اروپا - تاریخ؛ جنگ و اختیارات اضطراری - ایالات متحده - تاریخ؛ ممنوعیت ورود و خروج - اروپا - تاریخ؛ ممنوعیت ورود و خروج - ایالات متحده - تاریخ.
- شناسه افزوده: ایمانی، پویا، ۱۳۶۲ - مترجم.
- رده‌بندی کنگره: JF۲۵۶ آ۷ و ۶ ۱۳۹۴
- رده‌بندی دیویی: ۳۲۱
- شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۴۴۷۷۲

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

وضعیت استثنایی

با پیش‌گفتار نویسنده بر ترجمه‌ی فارسی

جورجو آگامبن

مترجم پویا ایمانی
ویراستار افشین جهان‌دیده
چاپ اول تهران، ۱۳۹۵
تعداد ۱۰۰۰ نسخه
چاپ و صحافی پردیس دانش

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،
به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)
بدون اجازه‌ی مکتوب ناشر ممنوع است.

شابک ۹۷۸ ۹۶۴ ۱۸۵ ۴۴۵ ۶

www.nashreny.com

فهرست مطالب

پیش‌گفتار مترجم	۷
پیش‌گفتار جورجو آگامین بر ترجمه فارسی وضعیت استثنایی	۱۳
۸۱ وضعیت استثنایی به مثابه پارادایم جدید	۱۹
۸۲ زور-گولان	۷۱
۸۳ یوستیتیوم	۸۵
۸۴ نبرد غولان بر سر خلأ	۱۰۵
۸۵ عید، عزاء، انومی	۱۲۵
۸۶ آکتوریاتاس و پوتستاس	۱۴۳
منابع	۱۶۹

پیش‌گفتار ترجمه

شگفتی از این واقعیت که آن‌چه ما روز تجربه می‌کنیم «هنوز» هم در قرن بیستم امکان‌پذیر است، هیچ وجه فلسفی نیست.

بنیامین

۱. یوستیتیوم، عزای عمومی و آکتوریاس در دست حقوقی روم، طرد و نفی بلد محکومان در میان قبایل ژرمانی کهن، عیاد و کارناوال‌های مذهبی آنومیک طی قرون وسطا، و بالاخره وضعیت فن‌العاده، شرایط اضطراری، اختیارات فوق‌العاده، حکومت نظامی و اصل پیشوایی در دولت‌های مدرن، همگی سازوکارهای حقوقی‌بیش‌وکم مشابهی‌اند که از وجود سخت‌افزاری پنهان اما تعیین‌کننده در سیاست خبر می‌دهند: پارادایم وضعیت استثنایی؛ «اگویی آشنا که به موجب آن حاکم قانون را «استثنائاً» و «موقتاً» به حال تعلیق درمی‌آورد اما زور عریان آن را حفظ می‌کند. سیمای نزار و ترس‌خورده‌ی جانوری که مولود این وضعیت است در طول تاریخ همیشه چون شاهی خاموش همراه مان بوده. گاه در پیکر هموساکر رومی، وارگوس بریتانیای باستان و فریدلوس اقوام بربر ژرمانی، گاه در پیکر موزلمان اردوگاه‌های مرگ نازی، بازداشت‌شدگان بی‌حق و بی‌هویت گوانتانامو و بالاخره در تمام تن‌های

دریده و لگدمال‌شده‌ی آن رانندگانی که کشتن‌شان قتل نفس نیست، «شکار» است؛ جاندارانی که ابژه‌های حکومت واقعی محض‌اند و در مرز هولناک شهر و جنگل، نوموس و فوزیس، فرهنگ و طبیعت، و انسان و حیوان می‌زیند؛ همان‌ها که به قول آگامبن نه «اسیر جنگی» اند نه «زندانی»، بلکه به معنی دقیق کلمه «بازداشتی» اند: تن‌هایی برهنه، وانهاده، عاری از هر شأن حقوقی. آگامبن که در جلد نخست این مجموعه به سیمای قربانی قدرت حاکم و زور محض قانون پرداخته بود، این‌جا با طرف دیگر ماجرا سروکار دارد: سازوکارهای عملی آن ساختار سرکوبگری که همچون ماشینی خودکار لاینقطع چنان قربانی تولید می‌کند.

۲. وضعیت استثنایی. جلد دوم از مجموعه‌ی هوموساگر است که در ۱۹۹۵ با انتشار کتاب هوموساگر: قدرت حاکم و حیات برهنه آغاز شد و بعدها با انتشار باقی‌مانده‌های آشویتس (۱۹۹۰)، ملکوت و جلال (۲۰۰۷)، آیین مقدس زبان (۲۰۰۸)، والاترین فقر (۲۰۰۱)، کار اندا (۲۰۱۲) و کاربرد بدن‌ها (۲۰۱۴) ادامه یافت. کتاب چنان‌که لاند Durantaye نوشته به درستی خاطرنشان کرده^۱، مثل باقی آثار نویسنده‌اش درباره‌ی زندگی است: زندگی‌یی که به انقیاد قانون درآمده و به مثابه آنومیای ضروری در نوموس منور و محبوس شده است. ابزار این انقیاد همان وضعیت استثنایی است که به تعبیر آگامبن حکم برزخ بین حقوق عمومی و واقعیت سیاسی را دارد: فضای بهم‌ریخته‌ی صندوقچه‌ی قدرت یا وضعیت کنوماتیک، مابین نظم حقوقی و زندگی. به عبارت دیگر، وضعیت استثنایی نوعی «زمان مرده‌ی حقوقی» یا لامکان مطلق زمانی است که طی آن سید حقوق اساسی و آزادی‌های فردی در هم می‌شکند و جامعه زیر سیل «زور قانون» (قانون خط‌خورده‌ای که جز زور محض از آن به‌جا نمانده) غرق می‌شود.

1. Leland de la Durantaye, *Giorgio Agamben: A Critical Introduction*, Stanford University Press, 2009, p. 335.

اولین هدف آگامبن در این کتاب نشان دادن این نکته است که وضعیت‌های استثنایی اتفاقاً خیلی هم «استثنایی» نیستند، بلکه بنابر حکم مشهور بنیامین، تبدیل به «قاعده» شده‌اند. نویسنده با همین هدف به تبارشناسی وضعیت استثنایی از سرچشمه‌های کهن‌اش در حقوق روم تا مظاهر مدرن‌ترش در فرانسه‌ی انقلابی، آمریکای دوره‌ی جنگ داخلی، آلمان نازی و ایتالیای فاشیست می‌پردازد تا نهایتاً به این نتیجه برسد که وقتی وضعیت استثنایی بدل قاعده شد، نظام حقوقی سیاسی هم تبدیل به یک ماشین کشتار می‌شود. موتور زیست‌سیاسی این ماشین کشتار همان وضعیت استثنایی است که به نام «غرب راه» به سوی یک جنگ داخلی عالم‌گیر پیش می‌راند. نویسنده، حتی‌الحاقاً می‌نهد و وضعیت استثنایی را درون‌ماندگار ساختار حقوقی-سیاسی و با یک متافیزیکی غرب معرفی می‌کند، «ساختار اصلی و آغازینی» که ما را از این‌جا باید در هستی‌شناسی و زبان جست. آگامبن می‌گوید به موجب این ساختار بنیادین که بین نوموس و لوگوس مشترک است، قوه و فعل به طریقی به‌شکل‌های از هم می‌گسلند: «همه‌چیز به‌گونه‌ای است که انگار هم نوموس هم لوگوس محتاج نوعی منطقه‌ی آنومیک (یا نامنتقی)^۱ تعلیق بوده‌اند تا ارجاع خود را به عالم حیات توجیه و شالوده‌مند کنند. قانون ظاهراً فقط در صورت انشعاب آنومی قادر است به حیات خود ادامه دهد، درست همان‌طور که زبان فقط به شرط مصادره‌ی امر غیرزبانی می‌تواند موجودیت داشته باشد. در هر دو مورد، به نظر می‌رسد تعارض بر سر فضایی تهی است: از یک سو آنومی، خلأ حفری، راز موی دیگر هستی ناب‌عاری از هر تعین یا محمول انضمامی. برای قانون، این فضای خالی همان وضعیت استثنایی است که بُعد مقوم و عنصر ذاتی آن است. درست همان‌طور که رابطه‌ی بین هنجار و واقعیت عملاً تعلیق هنجار را اقتضا می‌کند، در هستی‌شناسی هم رابطه‌ی میان زبان و جهان مستلزم تعلیق

دلالت سرراست در قالب لانگ است». به بیان دیگر، نوموش آشوب و آنومیای محض زندگی را به منزله‌ی «استثنا»یی که از قضا جزء لاینفک و ذاتی‌اش است در خود می‌گنجاند و خود معلق می‌شود؛ آنچه به‌جا می‌ماند زور عریان حاکم است فارغ و فراتر از قانون. پس وضعیت استثنایی در تحلیل نهایی ملتقای ملتهب قانون و زندگی است، مفصل کاذبی که این دو را به هم متصل نگاه می‌دارد. وضعیت استثنایی در حقیقت تمهیدی باستانی است که قانون به کمک آن حیات را خطاب قرار می‌دهد و در کام خود می‌کشد. همین مقایسه‌ی کوتاه نشان می‌دهد که چرا آگامبن معتقد است «سیاست»، این فضای مابین زندگی و قانون که زمانی کش آدمی آن را پُر می‌کرد، اکنون دیری است که به بی‌معنایی و بی‌ارزشی رسیده است. عبارت است از عملی که رشته‌ی پیوند مسنون و قانون را بگسلد و بی‌ارتباطی قانون و زندگی را افشا کند.

اگر این رویکرد تشخیصی و دی‌کال و گاه چه‌بسا شتاب‌زده را به «راه‌حل آپوریک» آگامبن اضافه کنیم (باز هم قانون، نیل به شکل زندگی مسیانیک که تن به استثنای مقدس نمی‌دهد در آن بیوس و زوئه تفکیک‌ناپذیرند، ناسوتی‌سازی و ناکارکردن متن مقدس قانون را خلال «مطالعه»ی بدون اجرای آن، فراتر رفتن از فرضی که متضمن حاکمیت و تابلوهای درون‌ماندگار / استعلایی، مقدس / ناسوتی، درون قانون / بیرون قانون و غیره است، ...)، نقدهای تند منتقدان دیگر چندان به‌نظرمان عجیب نمی‌آید. منتقدانی چون ویرنو، نگری، لاکاپرا، فورمتی، لاکلائو و کورانا که بعضاً پروژای آگامبن را اتوپیایی توصیف کرده و دست‌کم در یک مورد کار او را بیش‌تر به تاریخ هستی‌هایدگری نزدیک دانسته‌اند تا دیرینه‌شناسی فوکویی، و تازه این‌ها به‌گمان‌ام جدی‌ترین و هوش‌مندانه‌ترین نقدها به کار آگامبن نیستند؛ انتقادات تیزبینانه‌ی دریدا در جلسات سوم و دوازدهم از مجلد نخست مجموعه سمینارهای سبع و حاکم که اساس و ریشه‌ی پروژه‌ی فلسفی آگامبن را از منظر مفهوم آرچه و تمایز حیوان / انسان / سبع هدف قرار می‌دهد و ژست فکری او

در جست‌وجوی «اولین‌ها» را تکرار و بازتولید ژست حاکم معرفی می‌کند، آشکارا مسیر تازه‌ای در فهم ما از تفکر فیلسوف ایتالیایی گشوده و به بحث‌های مهمی در فکر سیاسی معاصر دامن زده است.

۳. در ترجمه‌ی این کتاب، خودم را وام‌دار تشویق‌ها و دل‌گرمی‌های دوستان‌ام هادی مؤمنی و فرهاد گوران می‌دانم. از آنان به دل سپاس‌گزارم. از خواننده می‌خواهم «پرونده‌ی سری» رویارویی آگامبن و دریدا را در این متن هم پی بگیرد و دو مقاله‌ی درخشان دریدا «جلوی قانون» و «زور قانون: بنیاد عرفانی اقتدار» را که مورد ارجاع انتقادی متن حاضرند با دقت بخواند و در آخر به تفکر راه‌بری و نقد بنشیند.

این ترجمه را تمام دانشجویان شوخ اما جدی فلسفه و علوم سیاسی داخل و خارج از دانشگاه تبریز می‌کنم.

پ.ا.